

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عقاید خاصه شیعه

کرایش فقه و اصول

درس ۱۱

استاد: حجت الاسلام والمسلمین طبسی

آموزشیار: آقای کارگر

مقدمه:

در درسهای گذشته مشروعیت زیارت قبور پیامبر و اهل بیت را مورد بررسی قرار داده و سخنانی از بزرگان اهل سنت در مشروعیت زیارت قبور نقل کردیم . در این درس به ذکر احادیثی از شیعه درباره زیارت قبور خواهیم پرداخت .

مجموع روایاتی که در وسائل الشیعه در این زمینه وارد شده است ششصد روایت است و مجموع روایات ذکر شده در این باره در مستدرک الوسائل چهارصد روایت می باشد .

مجموع کتابهایی که به عنوان «المزار» تألیف شده افزون بر شصت کتاب و کتابهایی که با عنوان «الزیاره» نوشته شده است بالغ بر سی عدد می باشد . مرحوم آقا بزرگ طهرانی لیست این کتابها را تا دوران حیات خود در کتاب «الذریه الی تصانیف الشیعه» جلد دوم، آورده است . کثرت کتابها و احادیث درباره زیارت حاکی از مسلم بودن استحباب زیارت قبور ائمه و اهل بیت نزد شیعه داشته و حاکی از تأکید پیامبر و ائمه معصومین بر این عمل مستحب می باشد .

روایات شیعه درباره زیارت قبور

الف) زیارت قبر پیامبر اکرم (ص)^۱

۱. عن ابی عبدالله (ع) بینا الحسین (ع) فی حجر رسول الله اذ رفع رأسه، فقال: یا اَبه ما لمن زارک بعد موتک؟ . فقال یا بَنی من أتانی زائراً بعد موتی فله الجنّة، و من أتى أباک زائراً بعد موته فله الجنّة، و من أتى أخاک زائراً بعد موته فله الجنّة، و من اتاک زائراً بعد موتک فله الجنّة.^۲

از امام صادق (ع) روایت شده است که: روزی امام حسین (ع) در دامان رسول خدا (ص) بودند. امام حسین (ع) به پیامبر (ص) عرض کردند؛ کسی که بعد از رحلت شما به زیارت شما بیاید، چه پاداشی دارد؟ پیامبر فرمودند: ای فرزندم هر کس بعد از رحلت من به زیارت من بیاید پاداش او بهشت است، و هر کس بعد از رحلت پدرت به زیارت او برود، پاداش او بهشت است و هر کس بعد از رحلت برادرت به زیارت او برود، پاداش او بهشت است و هر کس بعد از رحلت تو به زیارت تو بیاید پاداش او بهشت است.

۲. در روایتی دیگر از امام صادق (ع) آمده است که پیامبر (ص) به امام حسین (ع) فرمودند، «یا بنی من أتانی بعد وفاتی زائراً لا یُرید الا زیارتی فله الجنّة...»^۳

ای فرزندم هر کس بعد از رحلت من به زیارت من بیاید و قصدی جز زیارت من نداشته باشد، پاداش او بهشت است. این حدیث دقیقاً مغایر با اعتقاد وهیبیان است که معتقدند: سفر به قصد زیارت خلاف شرع و شرک است.^۴

^۱ درباره زیارت قبر پیامبر اکرم (ص) روایات فراوانی در منابع حدیثی شیعه آمده است که به نمونه‌هایی از آنها اشاره می‌کنیم. «مَنْ زَارَ قَبْرِي وَجِبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي» [۱۳] (در ۴۱ منبع آمده است).

«مَنْ حَجَّ مَزَارَ قَبْرِي بَعْدَ وَفَاتِي كَانَ كَمَنْ زَارَنِي فِي حَيَاتِي» (در ۲۵ منبع وارد است).

«مَنْ حَجَّ الْبَيْتَ وَ لَمْ يَزِرْنِي فَقَدْ جَفَانِي» [۱۴] (در نه منبع آمده است).

رک: الغدير في الكتاب و السنة الأدب، ج ۵، ص ۸۶، ۹۱.

همان، ص ۱۰۸۹۲.

از علی بن ابی طالب (ع) روایت کرده اند که فرمود: "چون حج می‌گزارید و سپس بیت الله را ترک می‌گویید، حج خود را با زیارت رسول خدا (ص) به کمال رسانید، زیرا ترک زیارت او گونه‌ای جفا کاری است و شما بدین کار مأمور شده‌اید. حج خود را با زیارت قبوری به کمال رسانید که خداوند بر شما واجب کرده است. زیارتشان کنید و حقشان را به جای آورید." (بحارالانوار / ج ۹۷/ص ۱۳۹؛ علل الشرایع / ۴۶۰)

^۲ وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۲۹، ج ۱، ح ۱۷.

^۳ وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۰۳.

^۴ زیارت پیامبر اعظم (ص) یکی از عبادات شرعی و از جمله مستحبات مؤکد در شریعت اسلام است. ابن ادریس حلی در فضیلت زیارت پیامبر (ص) می‌گوید:

«زیارة رسول الله (ص) عند قبره و کلّ واحد من الأئمة من بعد (ص) فی مشاهدتهم من السنن المؤکدة و العبادات المعظمة فی کلّ جمعة أو کلّ شهر أو کلّ سنة إن أمکن ذلك و إلا فمرة فی العمر؛ زیارت پیامبر اعظم و سایر معصومان (ع) نزد قبور مطهرشان، از سنن، مستحبات و عبادات مؤکدی است که اگر انسان در هر جمعه، در هر ماه یا هر سال موفق به آن نمی‌شود، شایسته است لااقل در طول عمرش یک بار آن را به جای آورد».

صاحب جواهر در شرح عبارت، این استحباب را امری اجماعی بلکه از ضروریات دین می‌شمرد. ضروری دین بودن این

۳. درباره زیارت قبور شهدای آل محمد نیز حمran ابن اعین چنین می‌گوید: «زرت قبر الحسین (ع) فلما قدمت جاءني ابو جعفر (ع) فقال: أبشر يا حمran، فمن زار قبر شهداء آل محمد يريد الله بذلك، وصله نبيه، خرج من ذنوبه كيوم ولدته أمه^۱.

به زیارت قبر امام حسین (ع) رفتیم، امام باقر (ع) به من فرمود: بشارت باد (بر تو) ای حمran! کسی که قبور شهدای آل محمد را زیارت کند و قصدش تقرب به خدا و صلۀ رسول او باشد، از گناهان خود خارج می‌شود مانند روزی که به دنیا آمد. بنابراین زیارت قبور نه تنها گناه نیست، بلکه سبب آمرزش گناهان است.

۴. در احادیثی دیگر از ائمه نقل شده است که پیامبر (ص) فرموده‌اند: کسی که به زیارت من یا یکی از فرزندان من بیاید، روز قیامت به باز دید او خواهم آمد و او را از صحنه‌های خطرناک قیامت نجات خواهم داد.

شیخ حرّ عاملی در باب تأکد استحباب زیارت قبر رسول اکرم (ص) می‌گوید که ولی امر باید مردم را به زیارت قبر پیامبر اکرم (ص) اجبار کند و زیارت قبر پیامبر را واجب کفایی می‌داند.

حال به نمونه‌هایی از روایاتی که شیخ حر عاملی در این باب ذکر کرده اشاره می‌کنیم:

۵. عن ابن ابی بهران قال: قلت لابی جعفر (ع) ما لمن زار رسول الله (ص) متعمداً؟ قال: الجنة^۲

این ابی بهران می‌گوید: به امام باقر (ع) عرض کردم کسی که به زیارت قبر پیامبر اکرم (ص) برود به همین قصد، زیارت کند چگونه است؟ امام فرمودند: پاداش چنین کسی بهشت است.

۶. عن یحیی بن یسار قال: حججنا فمررنا بأبی عبدالله (ع) فقال: حاج بیت الله و زوار قبر نبیّه و شعیه آل محمد هیئتاً لکم^۳

یحیی بن یسار می‌گوید: بعد از حج، خدمت ابی عبدالله (ع) رسیدیم، حضرت فرمود: حاجی هستید و زوار قبر پیامبرید و شیعه آل محمد، خوشبختانه حال شما.

۷. عن صفوان بن سلیمان عن النبی (ص) قال: من زارنی فی حیاتی و بعد موتی کان فی جوارى یوم القیامه^۴

روایاتی درباره زیارت قبر امیر المؤمنین (ع)

شیخ حر عاملی ترک زیارت قبر علی (ع) را مکروه می‌داند و روایاتی در باب استحباب زیارت ایشان نقل می‌کند که به دو مورد از آنها اشاره می‌کنیم:

۱. محمد بن مسلم عن ابی عبدالله (ع) ما خلق الله خلقاً اکثر من الملائکه و آتّه لینزل کل یوم سبعون الف مک فیأتون البیت المعمور فیطوفون به فاذا هم طافوا به نزلوا فطافوا بالكعبة فاذا طافوا بها آتوا قبر النبی (ص) فسلموا علیه، ثم آتوا قبر امیر المؤمنین فسلموا علیه. ثم آتوا قبر الحسین فسلموا علیه، ثم عرجوا وینزل مثلهم ابدأ الی یوم القیامه^۵

^۱ و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۱، ح ۲۲.

^۲ و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۳.

^۳ و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۴.

^۴ و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۴.

^۵ و سائل الشیعه ج ۱۴، باب ۲۳، ص ۳۷۵، ح ۱ و امالی شیخ طوسی، ج ۱، ص ۲۱۸.

محمد بن مسلم از امام صادق (ع) نقل می‌کند که حضرت فرمود: خداوند هیچ مخلوقی را بیشتر از ملائکه خلق نکرده است، هر روز هفتاد هزار ملک از آسمان به طرف زمین می‌آیند و نخست بیت المعمور (در آسمان چهارم) را زیارت و طواف می‌کنند. سپس کعبه را زیارت و طواف می‌کند، آنگاه به زیارت قبر پیامبر (ص) می‌روند. بعد از آن به زیارت قبر امیر المؤمنین می‌روند و سپس قبر امام حسین (ع) را زیارت کرده و به آسمانها بر می‌گردند و تا قیامت هر روز هفتاد هزار ملک این کار را تکرار می‌کنند.

۲. و قال (ع) من زار قبر امیر المؤمنین عارفاً بحقه غیر متحبه و لا متکبر، کتب الله له اجر مئته ألف شهید و غفر الله له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر و بعث من الامنین و هوّن علیه الحساب، و استقبله الملائکه، فاذا انصرف، شیّعتة الی منزله، فإن عرض عادوه، و إن مات شیيعوه بالاستغفار الی تبره.^۱

امام صادق (ع) می‌فرماید: هر کس قبر امیر المومنین (ع) را با شناخت و متواضعانه زیارت کند، خداوند پاداش هزار شهید برای او می‌نویسد و گناهانش را می‌بخشد و حساب را بر او آسان می‌گرداند و ملائکه به استقبال او می‌آیند، و زمانی که از زیارت باز می‌گردد او را تا منزلش بدرقه می‌کنند، و اگر مریض شد به عیادتش می‌روند و اگر مرد او را با استغفار به سوی قبرش تشییع می‌کنند، استقبال ملائکه بر دو گونه است: یکی در دنیا که موقع زیارت ملائکه به استقبال زائر می‌روند و بعد از زیارت او را بدرقه می‌کنند و دیگری در آخرت که فرشتگان به استقبال زائر می‌آیند و در صحنه هراسناک قیامت از او استقبال می‌کنند.

در برخی روایات برای کسانی که در زیارت قبر امیر المومنین (ع) کوتاهی می‌کنند، ادبیات توبیخی به کار رفته است.

فضلیت زیارت قبر امام حسن (ع)

۱. عن جعفر بن محمد (ع): إنَّ الحسین بن علی (ع) کان یزور قبر الحسن بن علی (ع) کل عشیة جمعه.^۲
 امام صادق (ع): فرمودند: امام حسین (ع) همواره شبهای جمعه به زیارت قبر امام حسن (ع) می‌رفتند.
 ۲. عن النبی (ص) ان قال للحسن تزوک طائفة من امتی یریدون به بری و صلتی، فاذا کان یوم القیامة زرتها فی الموقف، و أخذت باعضادها فأنجیتها من احواله و شدائده.^۳

پیامبر (ص) به امام حسن (ع) فرمودند: گروهی از امت من به زیارت تو می‌آیند و قصد آنها نزدیکی به من است، در روز قیامت آنها را در به دیدن آنها رفته و بازوان آنها را می‌گیرم و از سختیها قیامت نجاتشان می‌دهم.

فضلیت زیارت امام حسین (ع)

^۱ وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۲۳، ص ۳۷۵، ح ۱، امالی شیخ طوسی، ج ۱، ص ۲۱۸.

^۲ وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۷۹، ص ۵۴۳، ح ۱.

^۳ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۸، عن الفصول للسید المرتضی.

۱. عن هارون بن خارجه قال : سمعت ابا عبدالله (ع) يقول : كلَّ الله بقبر الحسين (ع) اربعة الاف ملك شعث غير بيكونه الى يوم القيامة فمن زاره عارفاً بحقّه شيعوه حتى يبلغوه مأمّنه و إن مرض عادوه غدوة و عشية، و إن مات شهيد و اجنازته و استغفروا اله إلى يوم يوم القيامة^۱.

هارون بن خارجه می گوید از امام صادق (ع) شنیدم که فرمود : خداوند چهار هزار فرشته غبار آلود را کنار قبر امام حسین (ع) قرار داد که تا روز قیامت برای او عزاداری و گریه کنند . پس هر کس که با شناخت امام حسین (ع) ایشان را زیارت کند او را منزلش بدرقه می کنند و اگر مریض شده به صبح و شب او را عیادت می کنند و اگر مرد به تشییع جنازه او می روند و تا قیامت برای او استغفار می کنند.

۲. عن ابی عبدالله الحرّانی قلت لابی عبدالله (ع) ما لمن زار الحسين (ع) . قال من اتاه و زاره و صلی عنده رکعتین کتبت له حجّه و عمرة قلت : جعلت فداک و کذلک کل من زار اماماً مفترفته طاعته . قال : کذلک کل من زار اماماً مفترفته طاعته^۲.

ابی عبدالله حرانی می گوید: به امام صادق (ع) عرض کردم؛ پاداش کسی که امام حسین (ع) را زیارت کند چیست؟ فرمودند: هر کس بعد از زیارت کنار قبر امام حسین (ع) دو رکعت نماز بخواند برای حجّی مقبول نوشته می شود، اگر چهار رکعت بخواند برای یک حج و یک عمره نوشته می شود. پرسیدم فدایتان شوم آیا برای زیارت هر امام مفترض فی الطاعة چنین پاداشی است؟ فرمودند: برای هر کسی که امام مفترض فی الطاعة ای را زیارت کند چنین پاداشی است.

در روایات فراوان به زیارت قبر امام حسین (ع) تاکید شده و دستور داده شده است که مؤمنین همدیگر را به زیارت قبر ایشان سفارش کنند.

اهل بیت (ع) قبر امام حسین (ع) را دعا کرده و بر ایشان از خداوند طلب بر آورده شدن حاجات، دور ماندن از شر دشمنان و نموده اند.

در برخی از روایات نیز ثواب زیارت امام حسین (ع) بالاتر از زیارت کعبه شمرده شده است و اهل بیت (ع) کسانی را که بدون عذر زیارت امام حسین (ع) را ترک نموده اند، توبیخ کرده اند^۳ و^۴

^۱ وسائل الشیعه، ج ۱۴، ب ۳۷، ص ۴۰۹.

^۲ وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۵۲۰.

^۳ زیاره قبور ائمه وفای به عهد و پیمان است :

۱. عن الرضا (ع) : ان لكل امام عهداً فی عنق اولیائه و شیعه و ان من تمام الوفاء بالعهد زیاره قبورهم، فمن زارهم رغبه فی زیارتهم و تصدیقاً بما رغبوا فیه کان ائمتهم شفعا و هم یوم القیامة . (وسائل الشیعه ج ۱۴ ص ۳۲۱ ب ۲ ح ۵)

^۴ ثواب زیارت امام کاظم (ع)

۱. عن الحسين بن یسار الواسطی : سألت الرضا : ما لمن زار قبر ابيك؟ قال : فقال : زره قلت : ای شیء فیه من الفضل قال : فیه من الفضل کفضل من زار والده یعنی رسول الله؟ قلت : فإن خفت و لم یکن لی الدخول داخلا؟ قال : سلّم من وراء الجدار . (مستدرک الوسائل ج ۱۰ ص ۳۵۲ ب ۶۲ ح ۱)

۲. و فی روایة اخرى عن الرضا (ع) : من زار قبر أبی ببغداد کان کم زار رسول الله جد و قبر أميرالمؤمنین ألاً أن الرسول الله و امیرالمؤمنین فضلهما . (مستدرک الوسائل ج ۱۰ ص ۳۵۲ ب ۶۲ ح ۱)

چکیده :

۱. در منابع حدیثی شیعه روایات فراوانی درباره استحباب زیارت قبر پیامبر و قبور ائمه ذکر شده است .
۲. در روایات برای زیارت پیامبر اسلام (ص) پادشاهی چون بهشت، هم جواری با پیامبر در آخرت، نجات از صحنه‌های هراسناک قیامت و ... ذکر شده است .
۳. در احادیث شیعه برای زیارت امیرالمؤمنین پادشاهی چون : ثواب هزار شهید، بخشش گناهان، استقبال ملائکه از زائر در آخرت و ... بیان شده و درباره کسانی که در زیارت قبر امیرالمؤمنین کوتاهی می کنند، ادبیات توبیخی به کار رفته است .
۴. منابع حدیثی شیعه مملو از روایاتی است که بر استحباب زیارت امام حسن و امام حسین (ع) تاکید دارند و زیارت ائمه (ع) را از بهترین مستحبات شمرده‌اند .

۳. عن الوشا : قلب للرضا (ع) : ما لمن زار قبر أبي الحسن (ع) قال : و له مثل ما لمن زار قبر أبي عبدالله . (مستدرک الوسائل ج ۱۰ ص ۳۵۱ ح ۳)
ثواب زیارت امام رضا (ع)

۱. عن الجواد (ع) : من زار قبر أبي، فله الجنة

۲. عن حمدان الدسوائی : دخلت على أبي جعفر الثاني، فقلت له : ما لمن زار اباک بطوس؟ فقال : من زار قبر أبي بطوس، غفر الله له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر، قال همدان : فلقیت بعد ذلك أيوب بن نوح، فقلت له : إني سمعت مولای ابا جعفر (ع) يقول : من زار قبر أبي بطوس غفر الله له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر، فقال أيوب : و از یدن فيه ؟ قلت : نعم . فقال : سمعته يقول : یعنی ابا جعفر : من زار قبر ابي بطوس، غفر الله له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر، فاذا كان يوم القيامة نصب له منبر بكذا، منبر رسول الله حتى يفرغ الله من حساب الخلائق .
ثواب زیارت امام جواد (ع)

عن ابراهيم عن عقبه قال : كتبت الى ابي الحسن الثالث (ع) أسأله عن زیاره أبي عبدالله الحسين (ع) و عن زیاره أبي الحسن و أبي جعفر عليهم السلام؟ مکتب الی : ابو عبدالله (ع) المقدم، و هذا أجمع و أعظم أجرا .